

Fåglar i folktro

Ta en spännande tur runt bland våra hus och gränder och lär dig mer om fåglar i folktro. På sidan två hittar du en karta där du ser var alla fåglarna finns. Trevlig tur!

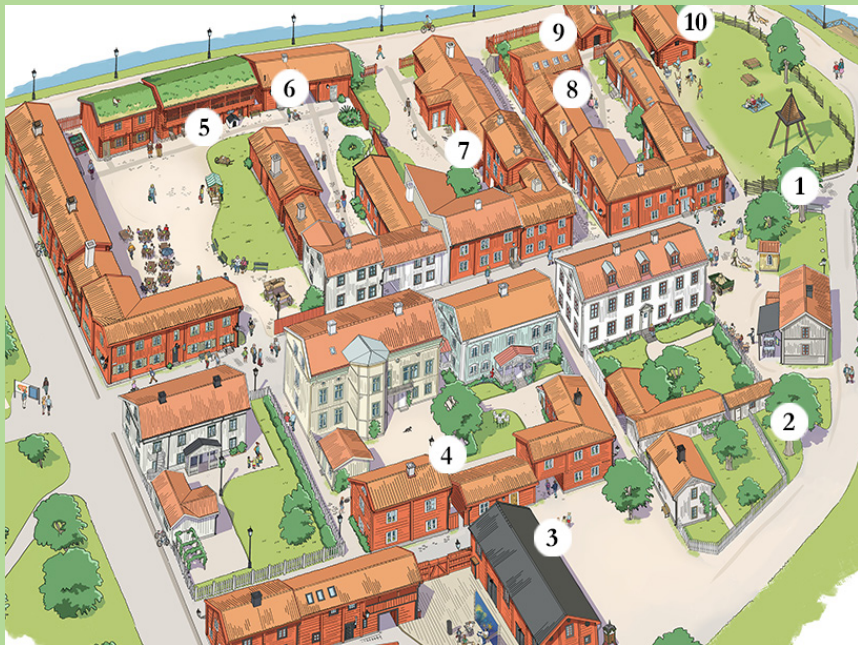
I all folktro spelar det ovanliga en stor roll. Det är de fåglar som på något sätt skiljer sig från andra, genom sitt läte, sin fjäderskrud eller sina vanor, som blivit föremål för folktro.

I folkmedicinen användes bland annat fåglarnas fjädrar, kött och träck för att bota sjukdomar.

1. Grönfink. I tidens begynnelse då gräs och träd stod nymålade i olika gröna nyanser kom en grå fink flygande. När finken fick syn på den vackra naturen stannade den häpen upp. Med ett glatt kvitter slog den sig ner på det mjuka gräset och rullade lyckligt runt, runt. När den lilla finken till slut satte sig ner för att vila upptäckte den att gräset delat med sig av sin gröna färg. Efter den dagen är finken känd av alla som grönfinken.

Karta över Wadköping. Här ser du var alla fåglar är placerade.

2. Domherre. På senhösten kan det hända att domherren kommer fram till boningshusen och kalasar på trädens knoppar. Detta är ett säkert tecken till snö inom tre dagar. En allmänt spridd tro är att om domherren vintertid kommer fram mot husen blir vintern strängare eller också blir det ett ordentligt ruskväder. I Småland kallas den domsmock, i Dalarna dumsnut och här i Närke sketherre.

Dricker du domberrens badvatten blir du botad från fallandesot. (epilepsi).

3. Hackspett. Det var en gång en kvinna som var mycket nyfiken. Så hände det en dag att Vår Herre bad henne om hjälp med att kasta en säck i havet. Men hon fick lova att absolut inte öppna den. Kvinnan lovade men blev till sist så nyfiken att hon inte kunde låta bli att öppna säcken lite grand. Det skulle hon inte ha gjort! För i säcken fanns alla världens insekter samlade. Nu flög de ut och spred sig åt alla håll. Som straff blev den nyfikna kvinnan förvandlad till en hackspett. Därför flyger hackspetten från träd till träd och försöker samla ihop alla insekter igen. Lyckas den blir den kanske förvandlad till människa igen.

4. Nötväcka. En murare höll på att mura ett hus. I ett träd bredvid byggde två nötväckor bo. De små fåglarna kunde bara ta lite byggmaterial åt gången och medan muraren hade murat flera meter hade fåglarna bara hunnit samla några få strån.

-Era ynkliga små kräk, ert hus kommer inte bli klart i tid, hänlog muraren. Knappst hade han uttalat orden förrän han blev förvandlad till en nötväcka och hans hus till ett bohål. Ända sedan dess har han fått leva sitt liv i träden. Men slutat mura, det har han inte. Om bohålet är för stort kletar nötväckan nämligen igen det med lera, till lagom storlek.

5. Duva. Det finns tre duvarter i Sverige: ringduvan, skogsduvan och turkduvan. Det är en gammal spridd tro att en oskyldigt avrättad efter döden blev duva. Vid en god människas död kunde man se en duva sitta på takåsen, precis som man vid en ond eller trollkunnig människas död kunde få höra korpar eller skator kraxa på murpipan.

Det mesta från duvan har använts inom folkmedicinen; duvkött, träck, blod och hjärna. Duvträck var bra att lägga på värkande kroppsdelar, duvblod var bra mot gikt och för att avlägsna fläckar på ögonen. För att stoppa näsblod skulle man droppa duvblod i näsborrarna. Duvträck var också bra mot dålig syn, halsont, kolik och vattusot (ödem). Den ansågs till och med befrämja skäggväxt.

6. Rödstart. I gamla tider räknades rödstjärten som en helig fågel. Därför fick man inte skada den. Om någon ändå gjorde fågeln illa kunde den hämnas genom att flyga under magen på en av gårdens kor. Då började kon mjölka blod. För att få kon frisk igen var man tvungen att ta lite av blodmjölken och hålla i hålet på den sten som en grind var upphängd i. Då skulle kon börja mjölka vanligt igen.

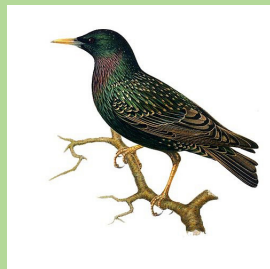

7. Stare. Staren är hemmets fågel som man sedan gammalt har försökt skydda och behandla väl. Den som förgrep sig på staren eller dess bo blev straffad. En pojke som tog tre starungar ur ett bo och berövade dem tungan, fick som vuxen tre barn som alla var dövstumma.

Förr trodde man att staren kunde spå sommarvädret. Man tittade noga på fjäderdräkten. Var staren tjock, blank och fin skulle sommaren bli vacker. Var den grå och sliten blev också sommaren mulen och dålig. Att den första man mötte på skärtorsdagsmorgonen var en stare betydde lycka och glädje hela året.

Vill du veta vad en människa gjort och förtigt ska du lägga ett starbunn under kudden då hon sover. Hon berättar då alla sina hemligheter.

Tar du lite av starens blod på tungan blir du stark.

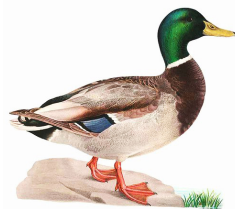
8. Flugsnappare. När den svartvita flugsnapparen dök upp på våren trodde man att den varit och hämtat solen åt människorna. Nu sjöng den ivrigt för att få solen att lysa och värma den frusna marken. Tack vare flugsnapparen kunde gräset växa så att korna blev tjocka och gav mycket mjölk. Och skörden skulle bli riklig och räcka hela nästa vinter.

Om du flugsnapparen jagar bort, blir din goda lycka kort.

9. Korp. Bland folk i alla världsdelar återfinns korpen i myt, dikt och tro. Dess demoniskt svarta färg, dess vana att äta as, dess egendomliga läte och dess klokhet har var för sig bidragit till att skapa många föreställningar om den. Varsel har tagits av korpen bland alla folk. Flög korpen skrikande över bondens hus, spådde han död. När korpen skrek bland gårdarna varslade han om dödsfall bland husdjuren. ”Då korpen skrek, mistade de ett kreatur, för det är det han skriker efter”. Uttrycket ”du är en riktig olyckskorp” är mycket vanligt. Korpen siade nämligen inte bara om död utan om olyckor av alla de slag.

Höres korpen ropa över gården, är någon olycka för handen.

10. Gräsand. Änder har ibland ansetts vara andar av avlidna människor. Det gäller speciellt om en ensam and visar sig nära människornas hus.

I Nora sa man att anden bara har en enda tarm. Därför kan den inte behålla födan och blir därför heller aldrig mätt.

Örebro kommun
Kultur- och fritidsförvaltningen
Wadköping

019-21 62 20
orebro.se/wadkoping

